

Meditatie

Veelstemmig Samen: Geloof in beweging

Gedurende de zomermaanden heb ik bij stukjes en beetjes gelezen in het nieuwste boek van Frits de Lange, *Heilige Onrust*, een pelgrimage naar het hart van religie. Een boek over geloven waarin veel gewandeld wordt, al geeft de schrijver toe zelf geen wandelaar te zijn. Hij schrijft als theoloog en gelovige, maar ook als iemand die leeft in een wereld van seculiere spiritualiteit. Zijn boek zou je kunnen zien als een zoektocht naar oerbronnen van religiositeit, los van instituten of dogma's. Zo komt hij bij het beeld van de pelgrimage. Hij zoekt het oerbegin bij beweging, bij lopen, bij het zetten van de ene voet voor de andere. Pelgrimeren doen mensen al bijna zo lang als ze op twee benen lopen en pelgrimages komen in vrijwel alle religies voor. Frits de Lange loopt met pelgrims mee op, hij volgt de weg naar Santiago de Compostella. Dat doet hij vanuit zijn leunstoel, of liever, zijn leesstoel. Hij leest mee met seculiere pelgrims als Herman Vuijsje, met aartsvaders als Abraham, met filosofen als Derrida en Buber en met theologen als Augustinus.

Uiteindelijk is de pelgrimage voor hem een metafoor voor de manier waarop je als mens in het leven staat. Je zou de pelgrim kunnen zien als tegenpool van de moderne zelfbewuste burger. In het neoliberale wereldbeeld is de mens een zelfstandig en zelfbewust wezen dat zelf regie voert over zijn eigen leven. Dit leven gaat over doelgerichtheid, over bewuste keuzes maken, over autonomie en zelfbewustzijn. Het leven is een project waarvan ieder mens zelf de projectleider is. Misschien dat er mensen zijn die een pelgrimstocht naar Santiago ondernemen bij wijze van project. Maar de verhalen die Frits de Lange citeert gaan allemaal over onverwachte ontmoetingen, onvoorziene omstandigheden en vooral over een teruggeworpen zijn tot het meest eenvoudige bestaan: het enige dat er in het leven toe doet is de volgende stap. Lopen is afzien. Al lopende raak je je pretenties kwijt. Ook de Parijse hoogleraar is niets meer of minder dan een gewone wandelaar. Bij de moderne pelgrim gaat het niet zozeer om het doel (het toeristische circus dat Santiago geworden is, boeit de langeafstandswandelaar niet zo) als wel om de weg zelf. Het leven van een pelgrim is geen project maar een traject. Vanuit dit perspectief kan pelgrimage een vorm van cultuurkritiek zijn: het leven is geen ratrace naar de top maar een zoektocht. De Lange citeert Herman Vuijsje: "Wie naar Santiago trekt, maakt zich juist los van begrippen als efficiency en effectiviteit." (p. 60)

Al wandelend langs de Europese cultuur (theologen, dichters, schrijvers, filosofen), met een uitstapje naar de Indiase filosoof Mehta, zoekt De Lange naar de essentie van geloof en spiritualiteit. Daarbij gaat het meer over vragen dan over antwoorden, meer over zoeken dan over vinden, meer over verdwalen dan over richting. Het leven als labyrint. "Leven is een woord dat - net als 'God'- altijd meer, altijd iets anders betekent dan je denkt." (p. 126) Leven is overleven, is ja zeggen tegen het leven (soms tegen beter weten in) omdat je gelooft dat het meer is dan wat het is. Het heeft te maken met verlangen naar iets dat kan komen, zonder dat iets teveel in te vullen. Verlangen naar toekomst. Je kunt dat 'geloven in leven' noemen.

Het is een tasten, zoeken, verlangen. Eigenlijk valt het bijna niet in woorden weer te geven. Daarom vind ik de metafoor van het lopen zo mooi. Geloof zou je kunnen zien als lopen, doorlopen naar de toekomst, vanuit een vertrouwen dat de toekomst op ons toekomt. Dat is een waagstuk. Iets waar we elkaar bij nodig hebben.

Misschien is dat ook wel wat we op zondagochtend, tastend en zoekend, proberen vorm te geven. Met elkaar. Door samen te zingen, te bidden, te luisteren, in beweging te komen. Zelf maakt Frits de Lange geen vergelijking tussen pelgrimage en liturgie. Zijn boek gaat vooral over 'buitenkerkelijke' spiritualiteit. Maar zijn idee dat geloof vooral te maken heeft met beweging, met zoeken naar ruimte en met samen met elkaar optrekken, vind ik ook inspirerend als beeld voor liturgie. Op zondagochtend stappen we even uit het veeleisende leven van doelgerichtheid en effectiviteit om met elkaar stil te zijn, om met elkaar een

andere kant op te kijken, om buiten tijd en ruimte te stappen en God te zoeken.
Ds. Sara Dondorp

Frits de Lange: Heilige Onrust Een pelgrimage naar het hart van religie, Ten Have, 2017.